

चांपराज हाडाना नाटकनां गायनो.

મોરબી આર્ય મુખ્યોધ નાટક મંડળીને માટે
અનાવનાર

ઘાઘજી આશારામ ઓજા.
મોરબીના રહીય, અંથ કર્તા.
(આવૃત્તિ ૫ મી પ્રત ૮૦૦૦)

અમદાવાદમાં

મામાની હવેલીમાં યુનાઇટેડ પ્રીન્ટીંગ અને
જનરલ એજન્સી કંપની 'લીમીટેડ'ના પ્રેસમાં,
રણછોડલાલ ગંગારામે છાપ્યાં.

સંવત ૧૯૪૪. સને ૧૮૮૮.

કીંમત એ આના.

[અંથ સ્વામીત્વના સરવ હક આધીન રાખ્યાં છે.]

૩૪૨૩

ચાંપરાજ હાહો ને સોનરાણીના નાટકનાં ગાયનો.

મંગળાચરણ

પાત્રજન— (છે જન પાલક રાલક દુઃખનો એ રાહ.)

જય જગદીશા, અખીલ અધીશા,
પ્રભુત પાલ પરમેશ્વરા;
છો એક અનાદી સિદ્ધ હરી,
જ્યાં મનને વાણી વિરામી રહી;
સગુણ સરવ એ તારાં કામ,
નિર્ગુણમાં પણ તારું નામ;
કૃતિઓ અદ્ભૂત કરી તમામ,
ધરા વિશે ધરણી ધરા; જય જગદીશા.
ગુણ કૃપા બળે ને કામ કરે,
અહં કરી નવ અભિમાન ધરે;
પરાજય તે નહીં પામે નાથ,
જેનો તમે પ્રભો છે હાથ;
સત્ય હૃદયની રહો છો સાથ,
એ નીતિ ગુણ ઈશ્વરા; જય જગદીશા.

(૨)

આ હાડા કુળની રાજ કથક,
 દ્યો મતિ બળે તે ખેલ ગયા;
 આર્યમુખોધને તુજ આધાર,
 તારાં બાળક જગદાધાર;
 વંદન કરીએ વારંવાર,
 પાત્રજનો પરમેશ્વરા;   જય જગદીશ્વર.

રાગ.

વૈશાખ માસ વાસન્તિક સમય શોભતા; (એ આજ.) —
 દંપતિના સ્નેહ કેરી, અજબ ગાંઠ એક;
 પ્યાર સુખ ઝરણુ જ્યાં, રમરણુ દિલ નેક; — દંપતિ. ટેક
 વાહ સતી પ્યાર સુંદર, વાહ રમ્ય એહ દ્યાન;
 કમલ વદની જોલ અવણુ, અમૃત તણું પાન.
 પ્યારીનો પ્રસંગ એક, સ્વર્ગનું બૂવન;
 વાહ પતિ સ્નેહ રતી, પવિત્ર હૃદય ટેક. — દંપતિ.
 પ્રાણ પ્યારીનો વિજાસ, શોભિત વસંત વેલી;
 હૃદીએ આલ્લાદ આતી, મનહર કિડા કેલી.
 જોવી આતકને રહે છે, ધન ધરા પાસ પેલી;
 તેવી હમ્મણ સતીને રહે, પીયુ મીલનની છેક. — દંપતિ.

ગીતી.

હુંદી ઢોટા મધ્યે, આંપરાજ હાડો ક્ષત્રિ મૂર;
 સતી તેહની નારી, સોનરાણી શુદ્ધ પતિ પ્રતે પૂર.

(૩)

દાસીઓ

કુમરી.

હરનીય પાળો સખત નીતમ, આપ બાધરી.

આવું પતિવૃત ક્યાંક ન દીઠું. હાડા રાણીરી.

કાંઈક બારી રાખોતો સાહે, સમય બાણીરી. હર.

સોનેશાણી રાગ માહ.

આ ડોહર ગુલામ આ ગુલદાવદી ખોલી.—ટેક

મોગરી ચંપો કેતકી શું શોભિ રંખે ની.—આ ડોહર.

એકઠાં તું કર ખેની, હાર તો ગુંથે;

પ્રાણુ પતિ માટે લાય, કહે હું પ્રીતિ.—આ ડોહર.

આ સુંદર આરોપું હાર પીયુને ગળે;

સાક્ષ્ય સેવા મારી યાવ, પીયુને મળે.—આ ડોહર.

લાવણી. (દક્ષણી રાહ.)

એન નાં પડે દર્શ પીયુ વિનારે—ટેક.

દીન રાત, રટું હું નાથ, નાબ્યા પ્રબાત;

મળતા કાંત, રહે ન સુખની સિમારે.—એન નાં પડે. ટેક.

ભોજન, કેમ કહે દર્શ પીયુ વિનારે;

પ્રાણુધાર, આવે જે વાર, કહે દેહાર,

સોહુ શૃંગાર, સક્લ જન્મ દર્શ પતિનારે.—એન નાં પડે.

દાસી સુઓધા રાગ ઉપરનો.

સજડ રનેહ માંઠ યોગ્ય દંપતિનારે—ટેક.

શુદ્ધ નીતિ, પ્રીતમ પ્રીતિ, શોભીત સ્થિતિ, ક્ષત્રી રીતિ,

એ સુરવ રીતી સતીનારે—સજડ—ટેક.

કામ પ્રત્યે હતી જેવી પ્રીતરતીનારે.
તેવી પ્રીત, છે અમીત, એક ચિત્ત રાખો નીત;
જેમ નજ દમયંતીરે.

સોનરાણી— રાગ રાસડાનો.

મુણો પીયુ શરદની બહારકે, ચાંદની જામીરે;
આબ્યા વિદશથી પ્રાણનાથ, હૃદ ધણું પામીરે.
વેલી સુંદર કરાં પુષ્પ, ગુંથન કરું પ્યારારે;
તેના હાર પરિધાન નાથ, કરો ન્યારા ન્યારારે,
શિવ ગૌરીનું પુજન આજ, કરું હું ઉમંગેરે;
આપે અંબાજી આપુજ્ય સુખ, શાંતિ પીયુ અંગેરે.
રત્ન રત્નના અધિક વિલાસ, કરો પ્રભુ મારારે;
વસ્ત્રાંકાર ધરો મારા નાથ, સુયોગિત સારારે.
કરો નાવણુ હવે પ્રાણુ નાથ, સૌ ગંધીક વાનેરે;
અણોદક પાન બહુ પ્રીતે, કરું પછી ધ્યાનેરે.
પછી ભોજન નવિન પ્રકાર, કયાં ઉછરેગેરે;
તે આરોગો રાગજી આપ, બેસા જામે સંગેરે.
પછી ન્યાય નીતિ પ્રજાહિતમાં, પ્રવ્રત યાગ્નેરે;
છે આપને પ્રીય અધીક, કચેરીમાં જાગ્નેરે.

શિખરણીવૃત્ત.

અહો ખારી તારાં, મધુર મૃદુ સુગાથન યક્રી;

(૫)

અતિ હોં માં પ્રકલિત થયું અંતર નકી;
અહો સાચી પ્રેમી, નિરમલ મન શુદ્ધ પ્રમદા,
રહો તારી સંગે મુજ નહવતો પ્રેમજ સદા.

સોનરાણી— આશાવરી.

પારા તમો જોલોછો, તે ધણું પ્રીય લાગે;
વદન મનોહર છબી સુંદરછો, નીરખી તૃષા મોરી ભાગે પારા.
વીર શૂરને ધીર નરવરના, પ્રતાપ પડધા બધે વાગે; પારા.

સત્યવક્ત્ર કુમરી.

(કોઈ ખાતમેં ટુંદ રહી એ ચાલ.)

નથી આચરતો નથી આચરતો, ખરો ધર્મ નથી
તું આચરતો—ટેક.

તેથી રાજા તુજ પ્રજા દુઃખી છે, કળિયુગ આવે પ્ર-
વેશ કરતો—નથી. ટેક.

સત્યવક્ત્ર— લાવણી.

હે આંપરાજ (૨) તું આંખ ઉઘાડી દેખ,
અનુભવથી તું વિચાર કરીને સત્ય ધર્મ તું પેખ;
જગ રચના જો (૨) કીધી ખુબી કિરતાર,
પ્રાણી સુખતા પ્રયોગમાં શી કહણા કરી દયાળ.
વળી બાળ જગન (૨) ની રીત ચલાવે ઓદ,
નખખી રૈયત નીપજેછે એ મોટી છે ખોટ;

(૬)

તુજ રૈયતમાં (૨) કન્યા વિક્રય બહુ થાય,
માંસ પુત્રીનું વેચ્યાવત્ વૃદ્ધ ગ્રાહકને ત્યાં જાય.
તે પૈસો લઈ (૨) મા બાપો પ્રીતે ખાય,
એ ઉગ્ર કોપ મ્યારે સમે પ્રભુ તણો શુણો હે રાય;

રાગ.

નીજ શરીર સુખમાં તું કોઢેછે બહુ કાળ,
રૈયતની લેતો નથી પુરે પુરી સંભાળ-નીજશરીર;
આ રાજ મળ્યું તેનીજ કમાઈ તું ન જાણ,
દુખ રેખ માટે પ્રભુએ મુખ્યોછે નિરવાણ.
તુજ તીર્ણેરી લક્ષ્મી રૈયત સુખમાં તું નાંખ,
રૈયત રાજી ન હોયતો નરકે યદ્યથ નિપાત;
ધૈર્યના ધરથી નથી રંક કોઈ રાય,
એવા હક જગત વિશે બળ કળે બંધાય.

ચાંપરાજ—

ગજપ.

સત્ય વક્ત સત્ય કહે દેશ હિતે વિચાર
અમત્ર ન આવે હુંથી વર્તમાન કાળ.
સુમતિ—એમાં કઠણ કામ નથી શુણો હે રાજન,
સત્ય વક્ત જેવા પાસે રાખો સભાજન.
ચાંપરાજ—લેવીતો પ્રતિષ્ઠા મારે કરું એ ફરફાર,
પ્રીતે સત્ય વક્ત ફેરાં વચન પાળુ સાર;
મારી એ પ્રતિષ્ઠા ન જીવતાં ફેરે,
આદરો પ્રયત્ન એવું સચીવ તું ખરે.

(૭)

સુભતિ—અતિ ગંભિર અર્થછે આ સત્ય વક્ત્રમાં,

રાજા એહ પુન્ય થકી, મેઘ દ્રષ્ટે થાય.

ચાંપરાજ—હો ઇન્દ્ર મ હો ઇન્દ્ર મ, હો બક્ષીસ પુર.

સુભતિ—હુકમ મુજબ વચ્ચે આદી આગુંહું હજીર.

હુમરી.

ચતુરદાસ—વરસાદ ચડ્યો, વરસાદ ચડ્યો;

રાજા મોગરદમ વરસાદ ચડ્યો;—ટેક.

પુન્ય પ્રતાપ એકાએક કાંઠી,

આવીને રાજા અન્ન પડ્યો;

જતિ જે રાજા થઈ હોય તારી,

રાખજે એહ વિચાર ખરો.

વરસાદ.

અજઞ્ઞ.

ઇંદ્રસભાની ઢાળની.

દાસી તું જાણેછે હવે, આવ્યા તે છ માસ,

કાલ રાજા જાણે દીક્ષી, પાદશાહની પાસ;

નોકરી છ માસની, કરવી પડેછે ત્યાં,

પુનરુદ્ધર્શન પતિનં, થાય ત્યારે થાય.

ખરો પતિવ્રત ધર્મ, તુંથી નથી અજાણ;

કુઃખ આ અથાગ દાસી, કેમ મટે પ્રમાણ.

આશાગોડી.

શુંગાર શું હવે સજાએ,

સુણારે દાસી શંગાર શું હવે સજીએ;
 સુવચ્છાલંકાર પીયુળે વિદેશે,
 વેરી વિકારી સમજીએ. સુંણ.
 સંગત સાહીત્યો દૂર મુકે જઈ,
 મિજાનપાન હવે તજીએ; સુંણ.
 કઠણ પતિવૃત્ત ધર્મછે મારો,
 એક ચિતે હરિ બજીએ. સુંણ.

દાસીઓ —

દુમરો.

તાજે રહ્યા આપ કંથ, વખતને વિચારીરે; તાજે.
 એક સમયેર ને બનવે કંથ આપતા,
 કરે દિલ્હી હાથ એવાછે વિજય શાળીરે; તાજે.
 નામ હાડાનું શત્રુને તાવ લાવે છે,
 પાછી પેના એણે નયીજ ક્યાંઈ ધારીરે; તાજે.
 પણ શાહ અકબર દોરત તુલ્ય રાખે છે,
 તેથી દિલ્હી જતા પ્રેમથી પધારીરે; તાજે.

સોનરાણી —

રાજ.

દાસી સમજ અંતરે વિરહી માસ ૭ આબ્યા પાસે—ટેક.
 ક્રમ ક્રમ દરપન લઈ જા અહીંથી ચીત ઉદાસ થયું મરું;
 પીયુ મારાને મુગલ નોકરી, વળા થઈ દીન ધારું; દાસી.
 ચાંપરાજ —

સુણ પ્રીયા છે દિવસ બાર, બાકી આ ૭ માસ;

(૯)

દિક્ષી પહોંચવુંછે મારે, થમથ ના ઉદાસ.
 ખાનપાન તજીશ નહિ, હક ન કરીએ નાર;
 શરીર તુજ તવાયછે, હું આપુંછું જે વાર.
 મોટે મારા સમજે તજ, તું ધર્મેને આજરી;
 ફકત જવાર છાશથી ન શક્તિરે જરી.
 પ્રીતિ તારી ટેક તારી, શંકા નહિ લગાર;
 મનની જે પવિત્રતા, તે છે મન મોઝાર.
 પ્રીયા આમ યોગીવત, દેહ દમતી કેમ;
 એહ ભુલ તુમાં ગણું, રહેવું કુશળ ક્ષેમ.
 તો આ પરાધીન પાણું, જાણે કોઈક દિન;
 વખત જોઈ વરતે નર જો, નીતિમાં પ્રવીણ.

રાગ કલ્યાણ.

(મી જગતપતિ પ્રભુ આપ સન્મતિ એ આલ.)

સોનરાણી—

પ્યારા મારા અહો, એ નહિ મુને કહો;
 મારી રીતી પાળવા, રજા મુને દીઓ.—ટેક.
 નીલમ કંકણ આ પેહેરું તો, જાણો હાથ કડી.
 સાડી જરિયન તમ દરશન વણુ બાળે ફરી ફરી;પ્યારામારા.
 મુક્તા માળા આ રાખુંતો, ઉરમાં ઉપજે તાપ;
 આંઝર પગમાં આ ધાલુંતો, બેડીવત પરિતાપ. પ્યારામારા.
 અંજન નેત્ર વિશે આંજીતો, ચક્ષુ અંધ હું વામ;
 કુમ કુમ આંસો તમ દરશન વણુ, દેખું જાણે ડામ;પ્યારામારા.

(૧૦)

રાગ.

(શીવ ધનુ કઠન કઠોરરે માઈ એ અલ.)

મોનરાણી—

કહોતો રાજ સાથે હું આવું, બપતર પેહરીને એને
હરાવું.—ટેક.

તમારો વિયોગ છે, અતિ દુઃખ દાયક;
ઝેરે થતું નિત વસવુને આવું— કહોતો રાજ.
આરે શરીરથી દિલી પતિનુ;
કળ બળ કરી હુંતો શીથ હડાવું— કહોતો રાજ
શરીર પડેતો શુંરે થયું રે,
આમ પરાધિન આરા શું થાવું.— કહોતો રાજ

ગજલ.

(ઈંદ્રસભાના રાજની)

આંખરાજ—સોદારાજ પુત્રની તું, પુત્રી મારા પ્રાણ;
રૂપ શૌર્ય ગુણમાં તુલો, યોાહી નથી જાણ.
પણ આ હાડા કેરું શૌર્ય, જાણ્યું તે નહીં;
આડા કદીએ અસશે પણ હાડા અસંશે નહીં.
કે'તો બેગમ પાદશાહની આંહી હાજર કેરું;
દિલી તજ પતિ મારી, પગ અહીં ધરું.
મુજ પરાક્રમ તારી પાસે કહેવું નહિ યોગ્ય;
સાંભળે એવું તો નહી, હાંસી કરે લોક.

(૧૨)

મોટે સમય વિચારીને, રહેતું અહિં નાર;
 ગુણ પતિવૃત સાચવીને, ભક્તિનો વિચાર.
 માસ જે છમાસ તે, વિતિ જતાં ન વાર;
 પ્રીય ન ઉદાસ થઇશ, વેહેલો આવીશ નાર.

મોનરાણી—

રાગ

વખતો વખત તમ પામું હું દરશન,
 તો દિન સુખથી કાઢું હો પીયા—વખતો.
 આપ વિના પલ એક ન જાયે;
 કોણ આધારથી જીવું હું પીયા—વખતો.

ચાંપરાજ—

રાગ.

અહો તમ સમાન ધરનારી, મહદ્ ભાગ્ય મારાં પ્રીય જાણું. ટેક.
 નીતિ સ્વરૂપ સીયળ દ્રઢ જુદિ, વિરલ વનીતા ધારી;
 હાડા કૂળમાં રજજ આવું, આપ્યું અહો મુરારી અહો.
 હમે વિદેશે રહે નિરંતર, ચિંતા નહીં લગારી;
 પવિત્ર પ્રેમદા મુજ મેહેલેછે, સતી જગત યથકારી અહો.

રાગ.

છોડો જો નગરીયાં દિલકે પ્રાન હમારે,
 પ્રાન હમારે, દિલકે જન હમારે; છોડો—ટેક.
 કઠાર કદરકે, રમાલ રાજનવા, દેદો તુમારે; દિલકે.
 નિશાની પીયનવા, રખુંગીજી યરવા, મેરી પ્રજામે; દિલકે.

(૧૨)

રાગ સૌરઃ ગોડી.

પીયુ મારા વચ્ચને પળજીરે, ભરથાર વેલેરા વળજીરે;—ટેક.
પરાક્રમી છો પ્રીતમ મારા, શત્રુને શાણા છળજીરે ભરથાર.
શુદ્ધબકિત પ્રભુ પેખજીરે મારી, પુણ્ય પતિવ્રત કળજીરે.ભરથાર.

ગીતિ.

વિમળમતી—

દેતા લેતા પ્રીતે, ગુપ્ત વાતનીજ સદા પ્રગટ કરતા;
ભોજન લેતા દેતા, મિત્ર ધર્મ શુભ યોગ્યજ આચરતા.
દોષ પરસપર ઢાંકી, ગુણ રત્નોને દ્રશ્યમાન કરતા;
હિતનો મારગ હેતે, દર્શાવીને પ્રેમ હૃદય ભરતા,

ખહાડસિંહ—

પુરુષારથ ચારેનું, સ્થૂળ શરીર આ સાધન કેવાયે;
ગુચ્છ મણીને તેને, મિત્ર દુઃખમાં તે અરપણ થાયે.
નથી દેહ તે સમયે, વિશેષ કિંમતની તેના મનને;
મિત્ર દુઃખમાં અરપણ, કરતાં અટકાયે નહિ તે તનને.

માલીનીછંદ.

વિમળમતિ—અમર અનરતોએ, મિત્ર કિર્તિ થવાની;
નથવર દુઃખિ દેહી, સ્વામી નિચે જવાની.
નકિ નકિ નકિ એતો, નાથ રીતી સુ રાખો;
અનુપમ ખુબી એની, આપ પ્રિતેજ આખો.

પહાડસિંહ—

રાગ.

જલદી જાઉં પ્રીયા, મારારે મિત્રને મળું; ટેક.
 છછ માસ થઇ ગયા, ચાંપરાજને જોયાં;
 ખબર અંતરે જઈ લઉંરે, મિત્રને મળું.
 હર્ષ ધણો છે મુજ દિલ માંહે,
 બાવે ખારો ભેટી વળુંરે; જલદી.

હોરી.

દોસ્ત દિલ્લીમાં શી નવાજુની, પાર એતો મુજને કહોની,
 અકબરે શાહની કેવી નજરેછે, અમીર વર્ગપર આજે;
 એક સવાલ ઉઠ્યો મિત્ર મારા, ઉતર દતાં સૌ લાજે,
 એવો આખરને બાજે, દોસ્ત દિલ્લીમાં શી નવાજુની.
 એવો સવાલજ શુંરે ઉઠ્યોછે, તે દોસ્ત શુણેરે હવેની.
 વાત કેવી દોસ્ત આજ કાલ ચાલે, નાર પતિવૃતા કેની,
 તપાસજ ચાલે છે તેની, દોસ્ત દિલ્લી,
 એમાં તે શી મોટી વાત બનીછે, બીજી કશી ચાલે તહીં;
 પાણી તે કોનાં ઉતરવાંછે ખારા, આખર કોની કોની રહી,
 જો શું કચેરોની માંહી, દોસ્ત.

(રાગ જુઓ જુઓ વિષે ભીડી હામધનુષ્ય છટાએ ધધુરે)એઆલ
 આંપરાજ—સુંણો દીલ્લી તખ્ત ધરનાર, ક્ષત્રી કલંકકેમ લેશે.ટેક.

મારે ઘેર છે પતિવૃતા નારે— ક્ષત્રી.

દિશે શુરે રહિત સમાજન— ક્ષત્રી.

(૧૪)

નથી જોતો હું માધ કેરો તન—	ક્ષત્રી.
હજી કરણ અને બીમસેન—	ક્ષત્રી.
હજી અરજીન કમને વેન—	ક્ષત્રી.
હજી પ્રથુરાજ અહુઆણ—	ક્ષત્રી.
તેની સજીવન જાણો કમાન—	ક્ષત્રી.
હજી અવધ રઘુપતિ બાણ—	ક્ષત્રી.
હજી સહસ્રા અર્જુન નીરવાણ—	ક્ષત્રી.
મારે ઘેરછે થુલ સતિ નાર—	ક્ષત્રી.
જતાં પ્રાણ લગી હું શિયાર—	ક્ષત્રી.
હજી ક્ષત્રી લોહી વપુમાંય—	ક્ષત્રી.
નસો નસ ઉછળેછે કાય—	ક્ષત્રી.

હજી ક્ષત્રીમાંથી સતી નાર, નથી પૃથ્વીમાંથી ગધેરે;
હોડ કરવા છું તૈયાર, ક્ષત્રી કલંક કેમ લેશેરે.

સોનરાણી—

રાગ.

કહો બોલ આવારે, દિલ દુખ યાવા; ડહબાણો સાસુને સમાન,
કૂલીન ક્ષત્રી કૂલનાં વડાંછો, અનિતિના બોલ ન પ્રમાણ ડહબા.
ફરી વચન આવાં મૂખેન ઉચરશે, ધિક્ક શીખદીયોશું નાદાન કહીશુંને

રાગ ભેરવીની ગજલ.

આંપશન—

ખુશી-હું મેંતો મરવેકું, ઉમેદ નહિ લગાર;
ઉમેદ નહિ લગાર, સ્ત્રી જાતકું ધિકાર. ખુશી—ટેક.

(૧૫)

લખ લાનત ઝોરનકું, ઉસકા જુઠાહે પ્યાર—ખુશી.
જુસકે બરેસે હોડકી, ઉસકું દેનાં ફિટકાર—ખુશી.
યે આશ મેરે દિલમેહે, હુકમ હોનાં સરકાર—ખુશી.

ચાંપરાજ—

ગજલ.

મુશ્કેલ છે ખાવીંદ, એવો મળવો જામીન;
પ્યારો જાન અરપે એવો, કોણ મુજ ! આધિન.—મુ.ટેક.
વિશ્વાસ પર રજા દેવા, અરજ કરું;
તિરમ્કાર દઈ પાછો, જલદીથી ફરું.— મુશ્કેલ.
મુજ બાપ દાદા તણા, આર્થિધું કસમ.
લજાવીશ કેમ હાડા, ક્ષત્રીનો તુખમ.— મુશ્કેલ.
નિશાં પહોંચે તો રજા, આપો નામદાર;
નહિ તો ઉઠાવા સજા, થાર્થિધું તૈયાર.— મુશ્કેલ.
જામીન માટે દીન કેમ, થાર્થ ક્ષત્રી જાત;
ઉડાવો આ શીય એની, શી છેરે વિશાત—મુશ્કેલ.

પહાડસિંહ— રાગ ઉપરનો.

સરકાર રજા દીજીયે, જામીનગાર હું;
મુદત પેં ન આવે તો, મેં ગુનેગાર હું.—સરકાર. ટેક.
ધક્કે બદલ શિર મેરા, દેને તૈયાર હું;
યે બાતપેં નીલા કીજે, મેં અરજદાર હું.—સરકાર.
જાનો પહાડસિંહ યહ, હાડાકાહે જાન;

(૧૬)

હુંદિ જાનેકું દિલ્લીશ, કરો હવે ફરમાન— સરકાર.
(ચાંપરાજની બદલ પહાડસિંહે પોતાનું શિર કબ્જ
કર્યું તેથી ચાંપરાજ નાચે પ્રમાણે બોલે છે.)

રામ.

(મુઠ્ઠે છોડ ચલા બનજારા. એ રાહ.)

પ્રીયમિત્ર વિના હો બાઈ, કોણ મોહોબત સાચવે આંહી. પ્રીય. ટેક
જે માથું દીએ તે મિત્ર, જગ કહે પણ કરવું વિચિત્ર;
તેં કરી દેખાડ્યું બાઈ, કોણ મોહોબત સાચવે આંહી—પ્રીય.
ધન્ય પહાડસિંહ તુજ જનુની, ધન્ય ટેક મિત્ર તુજ મનની
મૃત્યુતા મુખમાં જાઈ—કોણ મોહોબત. પ્રીય.
ત જાણી દોસ્તની રીતી, તેં જગત જણાવી નીતિ;
આ દિલ્લી શહેરની માંહી—કોણ મોહોબત. પ્રીય.
કદી હોય મહોદર બાતા, નહી રમે સાહસ જીવ જતાં;
નહિ મળે જોડ તુજ ક્યાંઈ— કોણ—પ્રીય.
બહુ તાલી મિત્ર જગ મળતા, કોઈ બસનલાળથી બળતા;
નહીં મળે માઈ પૂત ક્યાંઈ— કોણ—પ્રીય.
કરવી તો મિત્રતા આવી, હું કહું છું જગત જણાવી,
બીજી નામ તણી મીત્રાઈ— કોણ—પ્રીય.
જો ક્ષત્રી પૂત હું સાચો, વળું તુર્ત તહાંથી પાછો;
જો રજપૂત તન સગાઈ— કોણ—પ્રીય.
પહાડસિંહ—

ગોપીચંદ ચરીત તુમ સુનો મરે સુખરાશી. એ રાહ.

આશી વાત ! હાડકેરી નારી ઠરી બિચારી,
 આફત આવી પ્રિય મિત્ર માથે મહા કષ્ટકારી;
 દીનાનાથ દયા કરી દેશો, આરોપ ઉતારી,
 મિત્ર વિકળ થઇને સ્વદેશ, જાયછે વિચારી. આશી વાત.
 એનું સત્ય પ્રગટ કરો ઇશિ, પ્રભુ પાપ લાગું,
 સાચો ઠરે પણ આવે ન વેલો એ મુખથી હું મારું;
 અક્ષયકિર્તિ આપો એને સાટે, દેહ જો ત્યાગું,
 આવો નહિરે મળેરે પ્રસંગ, થવું ઉપકારી. આશી વાત.
 શુદ્ધ સતી સોનરાણી, કરે ન કૃત્ય આવું,
 મારા મનને વિશે નિરધાર, નકી હું કહાવું;
 માટે મુદતનો આવશે દીન, કેમ હું ચુકાવું,
 ફાંસી પર લટકે મુજ્જ શીય; શુભે એ નીહાણી. આશી વાત.
 આમાં પ્રપંચ છે પ્રભુ પુરો મને એમ બાસે,
 સત્ય ખેલી શ્રી જગદીશ, તમારું ધાર્યું થાશે;
 ખોટો પડશે તો મનનું મરણજ નહીરે જોવાશે,
 માટે સાચો ઠરાવીને નાથ, મુદત દો ઉતારી. આશી વાત.
 સોનરાણી—

દોડી

શુંજી દાસી આજે કરતું સૌ તૈયારી,
 પ્રાણ પતિ તળી, જન્મતિથી પ્યારી;
 શીવ પુજન માટે રાખજે શુદ્ધ વારી.
 ગવરી પુજન મારે કરવું પુરણ બાવે,

શુંજી

(૧૮)

પ્રાણપતિને એતો, સદ્ય અહીં મેળાવે,
 નોકરી મુદત એની, અંબાજી મટાવે. શુંણ.
 નિર્ભયો કહે ઉપવાસ, આજ દાસી;
 ધ્યાન પતિનાં સાથે, ગાઉ સ્તુતિ આસી. શુંણ.
 આયુષ્ય દીર્ઘ એને, આપેરે અવિનાશી;
 દાન વિધી સકળ રાખજે તું ખારે, શુંણ.
 વિપ્ર સુપાત્રને લાવ જઈ આ વારે,
 દાન કરવાં પ્રીતે, પ્રાણ પતિનાં મારે. શુંણ.

સોનરાણી—

ગરબી.

પ્રીય કરો શંખનાથ (૨) સરવદા શુભ મમ શ્યામનું,
 ક્ષેમ દીયો દીનરાત (૨) રટણ કહે જેના નામનું; પ્રી.
 મારા પ્રાણ આધાર (૨) પરાધીન પાણું ભોગવે,
 તે કૃપાથી કરો દૂર (૨) જોગ સ્વતંત્રતા જોગવે; પ્રી.
 જન્મ તિથીનાં પુજન (૨) સકળ કરો આવાં સરવદા,
 થાઓ વિજયી એ રાજ, હરોહાડા છત્ર આપદા; પ્રી.
 (આંપરાજ એની રાણીને ક્રીટકાર દેવા આવેછે તે વ-
 ખતે—આડા હાથ દઈ દાસીઓ બોલે છે.)

દાસી—

રાગ કેહ્યાણની ગજલ.)

હાડાજી શું કરો સાહસ આ પતિવૃતા એછે નારીરે—ટેક
 શુદ્ધ ભક્તિ તમ પ્રત્યે મહારાજ, સાચવી છે ટેક એણે
 સારીરે—હાડા.

(૧૯)

કૂર દ્રષ્ટીએ નહી જુવો કપાનાથ, નીતિ મોરી બાધને છે
પ્યારીરે—હાડા.

ખાંડાની ધારે પાળે પતિ વ્રત રહ્યાં છે છ માસ વૃત ધા-
રીરે—હાડા.

સોનરાણી— (રાગ પીયુને તજવનાર. એ રાહ.)

અચાનક આ શો કાંપ કીધો કિરતાર,
કલંક વાદ્યું ક્યાંથી આબું હું પરે— ટેક.
ચુકી નથી કદી મારો, ધર્મ હું જરા,
જૂલી નથી વૃતિમાં, જાણે માત્ર ધરા,—અચાનક.
શું આવ્યા સ્વામીને, શુંરે ચાલ્યારે ગયા,
ઝાંખમાં વરસે ઝેર, નોતીરે દયા— અચાનક.
પતિવ્રત ભંગ પ્રભુ, ક્યારે મેં કીધું;
સાક્ષી હૃદયના તમો, જાણોછો બધું— અચાનક.
જ્યારથી રાજ ગયા છે, દિલ્લો પતિ પાસ;
ખાન પાન તજ્યાં, કેવી રહું છું ઉદાસ—અચાનક.
એક નિષ્ઠા હાડારાજ, નામ હું જપું;
સાધવી જોગીણી, ઉપવાસીમાં ખપું.— અચાનક.

રાગ.

(મુઝે છોડ ચલા બનજારા, એ રાહ)

હાસી—બાધ બકિત સાચી તમારી, છે જગકર્તાને પ્યારી. ટેક
તમે પતિવ્રત પુરું પાળો, દમી દેહ નિયમમાં ગાળો;
કેમ પ્રભુ તે જાણે વિસારી, છે જગકર્તાને પ્યારી.—ખાંડ.

તમે રટીછે પતિ ગુણુ ગીતા, તમે પગ ધોઈને પીતા;
પછી ભોજન કરો વિચારી, છે જગકર્તાને પ્યારી.—બાઈ,

ગજલ.

અરી ભક્તિ બાઈ તમારી છતી,
તહીં ભૂલી જશું જગતના પતિ;
પતિપ્રત પાળોછો પુરું તમે,
પાસે ખેસી જોઈએ છીં સર્વે અમે.
પરાજય સત્તનો નાંહી યાશે,
અરાંછો પ્રભુ કેમ વિસારશે;
છોડી દ્યો વિલાપ ઉપાયો કરે,
અરી વાત જાયછે મારી અરે,
કાંઠે શોધી જુગિત આરોપ દૂર યાય,
જુવારી અહીં બેઠાં અમને જણાય.

સોનરાણી—

રાગ દેશની ખમાચ.

મોહે દેકે ફિટકાર. ગયા જીવનહાર, મોહે લાગી જવાળ,
નતકું સજની આયા કલંકશીર, ભયા મૃત્યુ અરે—

મોહે દેકે ફીટકાર—ટેક.

રખું ભક્તિ અપાર, પતિ ચરન આ નાર, તોભી આઘ
આળ, અબતો સજની, મોહે કરકેજખમ, પીયુ પીછેફીરેમોહે
સખી લાવ કટાર, કાટું શીથ આ વાર હવે જનાં ધિકાર,
અબતો સજની, યહ દુઃખી સંસાર વાકું પાર કરે—

મોહે દેકે ફિટકાર ગયા જીવનહાર.

(૨૧)

દાસી— રાગ ઉપરનો.

નાંહી યોગ્ય વિચાર, બાઈ કરો, આ વાર, નહીં એમાં
સાર હાડાનારી જે આળ્યું કલંક શીર ફર કરો, નહીં
યોગ્ય વિચાર બાઈ કરો—ટેક.

જાણે દીન દયાળ, તમ ભક્તિ અપાર, આમ મરવું
અકાળ, સુનોરે બાઈ દેશે લોક ગાળ, બબીચારી ડરો.—
નાંહી યોગ્ય વિચાર.

સોનરાણી— રાગ.

વિનવું વિનવું જન હિતકારી,	
જમત પિતા શુદ્ધ લગ્નેરે મારી;	વિનવું.
હુંરે પતિવ્રત કદી નવ ચૂકી,	
નાતી પ્રભુ મેં નથીરે વિસારી;	વિનવું.
અનેક સતીના સત તણી રક્ષા,	
પ્રમટ કરી છે પ્રભુ દુખ હારી;	વિનવું.
આ દેહ પાડવો છે પરમેશ્વર,	
મદદ નહિ જો કરશે મુરારી;	વિનવું.

સોનરાણી— (ક્ષત્રી કલંકની રાહ)

હાય હાય દાસી કહે શી આ વાત,
શું હું તે બબી ચારી ડરું રે;
મારી પૃથવીમાં કરું ઉતપાત; શું હું તે.
કોણ કાઢે એવો નીચ મુને બોલ.
એની જીવતાં ઉતાઈ હુંતો ખોળ,

(૨૨)

હાય હાડ કંઈ એનાં ચક ચુર;
 સો સો હાથીનું છે રોમ રોમ શૂર,
 કંઈ પૃથ્વીને ઉલટ પુલટ,
 હવે દેખાડું હું ક્ષત્રી નારીવટ,
 હાય જઈ કંઈ દિલ્લી પાય માલ;
 ચાંપી પાદશાહને પોંચાડું પાતાલ,
 જેવી લાલ બાએ દેખાડી કટાર.
 એવી વરતાવું કેર એહ ઠાર,
 વિરમતી ને રાણક દેવી નાર,
 અમ્મ થત નથી ક્ષત્રી સિંહ બાળ;
 પતિ છોડાવી જો આવું તતકાળ,
 તારે સાચી રજપૂત કુળ બાળ.

દાસીઓ—

રાગ.

આતે હામ કેવી બાહ તણીરે, સાચી મુંદરે હાડા ધરનાર;
 છોડ્યું નથી જોણે કદી ધરબાર, દીકું નથી જોણે અન્ય કુવાર.
 ગયાં દિલ્લી આપો આપ થૈને તૈયાર. આતે.
 સેમ રોમ પ્રકાશેછે નિજ શૂર, રૂદન કરેછે વળી શુણી વાણીકુર;
 આવેછે બરાઈ આપણું ઉર, આતે.

રાગ લાવણી.

(મુજ છોડ ચલા બનજરા. એ રાહ.)

સોનરાણી.—

આ કલંક હરિ ઉતારો, મુજ પ્રાણનાથ ઉગારો; ટેક.

(૨૩)

તમે રચીછે રચના જગની, મેં રાખીછે તમથી લગની;
 મને સત્ય ડરાવી હરી મારો, મુજ પ્રાણનાથ ઉગારો. આ.
 હું ક્ષત્રીની પુત્રી કહાવું, આમ બનેતો કુળ લજ્જવું;
 મુજ પતિજાત આપ વિચારો, મુજ પ્રાણનાથ ઉગારો. આ.
 મેં કુંવુંછે નિસ્યે મરવું, પણ સાચ થઈ દીલ ડરવું;
 મને ખોટા દીધા ફીટકારો, મુજ પ્રાણનાથ ઉગારો. આ.
 જેવી સિતાના રામશું પ્રીતી, જેવી સુલોચનાની નીતિ;
 એક બુંદીકોટાપતિ ખારો, મુજ પ્રાણનાથ ઉગારો. આ.
 તમે ધ્રુપદિની વારે ધાવા, તમે ગજની બચાવી કાયા;
 તું સત્ય પ્રગટ કરનારો, મુજ પ્રાણનાથ ઉગારો, આ.
 આ વખત નહિ સચવાજે, મુજ સ્વામી મરણ તો થાયે;
 મને શ્યામ મુખે નહિ મારો, મુજ પ્રાણનાથ ઉગારો. આ.
 હવે તુરતજ દિલ્લી જવું, ખારો લખને હું પાછી આવું,
 કહું અંગ શૂર ઝબકારો, મુજ પ્રાણનાથ ઉગારો;
 કહું કલંક કોટી કટકા, માહું પ્રપંચને શિર ઝટકા,
 તવ ગાણું સફળ જનમારો, મુજ પ્રાણનાથ ઉગારો.

દાસી—

સોરઠ.

ધન્ય બોલોજો બાઈ બોલ શૂરના શા તમેરે. ટેક.
 કમરે કસાને રસ્તો ત્રીવો ઓઝલ પડો તાખી દીપો,
 શો ધાર્યોછે સંગ્રામ મુભટ થઈ આ સમેરે. ધન્ય.
 લાલ નેત્ર શી ભ્રમર ચડાવી હરિ આ માંધી શુંરેથાવી,
 બલેજ આગળ આવે મોત જેનું બમેરે. ધન્ય.

વિજયજી ડુંકા દધને આવો ચરિત્ર એવું આપ જણાવો,
કૃપા કરીને આગળ પગ ધારો હવેરે. ધન્ય.

સોનરાણી—

ભેરવ.

પ્રભુ આગ આ શી મુજ માથે પડી,
ઉપાય એનો કહું નિયંતા, તવ વિશ્વાસે હું નીકળી. પ્રભુ.
સત્ય બેલી નહીં અંધારેમારશે, દિલખટકો નહીંરાખો હરી. પ્ર.
મારા સ્વામીને સદ્ય, છોડાવું, આસેપ એનો દુર કરી. પ્ર.

ગુરુગોવિંદના મહિનાનો રાગ.

હે પિતા પ્રધાન પવિત્ર, હકીકત મારીરે;
શુણ્ણને મારા શીરછત્ર, કહું વિરતારી રે.
પિતા જાણોછો મારો ધર્મ, વૃત્ત હું પાળુંરે,
છે દિલ્લી મુજ સ્વામીન, દેહ પ્રજાળુંરે.
ગર્હ રાતે આવ્યા એહ, અચ્ચાનક પાસેરે;
બોલ્યા વચનો દધને છેહ, આવી અવાસેરે.
હું કરતી શીવપૂજન, જન્મ તિથીનારે,
વૃત્ત સ્તુતી અને ઉપવાસ, હતી એ સ્થિતિમારે.
ત્યાં આવીને ક્રીટકાર, દીધાછે મુજનેરે;
હે બલિચારણી નાર, ધીકછે તુજનેરે.
હું અને દાસી બેય, યયાં રવાનારે,
આ પત્ર મોકલ્યો ફુત, ખબર જવાનારે;
જો રાજજી દેશે શીશ, તો સત્ય હું કહાવુંરે,
પિતા હું પણ દેહ તજીશ, પાછી નહિ આવુંરે.

(૨૫)

છે ખુંદીકોટાનાં બાળ, તમારે શરણે;
કરને તેની સંભાળ, વિતવું હું ચરણે.

રાગ

વિમળમતિ—(સહીયર દુઃખ શું દાખવું. એ આત્મ)
પ્રાણનાથ મિત્ર મારે તો, આપો છો તમે પ્રાણ;
એથીરે મુકૂત શું બીજું, આ વિધમાં પ્રમાણ. પ્રાણ.
ધન્ય ધન્ય દીન આજનો, મીઠના બમણે પ્રાણ;
તેથીરે હર્ષજ છે મુને, મીઠ તણા મુજણ. પ્રાણ.
થાર્જી સતિ તમે પાછળે, બહું તમારી સંગાથ;
પણ પાદચાહ રોકશે મુને, નહિ લેવાય એ વાત. પ્રાણ.
ત્યારે તુરંત મર્યા વિના, બીજી નથી ઇલાજ,
થોડા રોજમાં આવી મળું, જાણશે સૌ સમાજ. પ્રાણ.

પહાડસિંહ —

રાગ ઉપરનો.

પ્રીયા શોક છોડો તમે, આથી દુઃખ મુને થાય;
વિત્રાપ તમારો સાંભળી, હૃદય ફાટી તો જાય. પ્રીયા.
મીઠ મારો નક્કી આવશે, જાણશે જો આ વાત;
ધીરજ આપજો એહને, નહિતર કરશે એ ઘાત. પ્રીયા.
મીઠ કદી હમણાં આવશે, અમર નહીં થશે નામ;
એ ચીંતા મારા મનમાં, મળશે નહિ ખરેયે દામ. પ્રીયા.
માટે વિભંમ હવે નહીં કરો, હર્ષ મને અપાર;
જનમો જનમ હું માગુઝું, આમ કરજો ફીરતાર. પ્રીયા.

(૨૬)

ત્યાં પહાડસિંહ ગજામાં ફાંસીનું રોરડું નાખે છે એટલા-
માં આકરસાત આંપરાજ આવી પહોંચે છે તે બોલે છે)

આંપરાજ—

રાગ ઉપરનો.

ધન્ય ધન્ય મીત્ર મુજને, ધન્ય તારી ટેક.
મીત્રાઈની રીત જાણે તું, કલ્પ કરું તે છેક. ધન્ય.
ધીક ધીક છે મુજને, વિલંબ થયો જરા;
તેથી આમ વેઠવું પડ્યું, મારગ દોરે ધરા. ધન્ય.
વચન માંડું જો જાત તો, જગમાં એમ કહેવાત;
હાડાએ મીત્રને મારીએ, ધીક ધીક મુજ જાત. ધન્ય.
દુર્લભ મુજ સમ મિત્ર તો, મળવા આ જગમાંય;
મિત્ર માટે નિજ શીર દાએ, એવા કોક વિરલાય. ધન્ય.
રામ રામ છેડા છે હવે, છેડા હવે પ્રણામ,
મ્ત્રી બાળની સંભાળ લે, પ્રીતે પોચિ નીજ ધામ.

પહાડસિંહ—

ગજલ.

(મેદી મલકે એ રાહ.)

હા દેવ આશો, કીષો તમાગો, મોકલ્યો મુજ મિત્ર,
મિત્રને ફાંસી, મોટી ઉદાસી, નહીં જોવાયે અત્ર; હા દેવ.
દોસ્તછે મારો, પ્રાણનો પ્યારો, હા ફાંસીએ જશે,
ડ્યાં પોઘ્રંડે, હરિરે માંડું, મોત અહીંરે થશે. હા દેવ.
નથીરે સાર, જીવવા પ્યાર, જગ વેરાન થયું;
હે આંપરાજ, મુજ વિના કાજ, સૌ વણુચી ગયું. હા દેવ.

શાર્દૂલવિક્રિંદિત છંદ.

હા હા હા જગદીય કશિ ક્રણા વીચેય કીધી વિઓ,
 જો હોત જગનાથ તાત હમણા આ કાળ વિઓ પ્રઓ;
 તો તો હે મહિનાથ વાત જગમાં રૈ જત નિચ્છ પુરી;
 હાડાનું પ્રમુ નામ યાત હલકું લજ્જા નિભાવી પુરી.
 હા હાડા કુળ નાર જાણી જગમાં જાહેર જરી રમી,
 લે કાંસી મુજ પ્રાણ આણ તનનો છેડોજ નીચી તની;
 ત્યાગું મુજ દેહ નેહ જગનો એ સાથ માગું મરી,
 રંગે હે જગદીય મિત્ર જગમાં આ પ્હાડ જેવા ફરી.

સોનરાણી — રાગ મેવાડો.

કોઈને ધીરપર વગર વિચારે ખોટું ન દીજેરે આજ. ટેક.
 સુરજ ઢાયો બાદલે તે દો ઘડી છુપી જાય;
 બાદલ ઢાયા બીખરી જતાં જાહેર જગમાં જણાવે. ખોટું
 કંચન શુદ્ધ છે શોભીતું, તેને બાદલું કહેશે કોઈ;
 તાપ તેને દહી કરે કસોટી, હેમ પ્રગટ તવ હોયરે. ખોટું
 નર નારીતાં જોડ્યાં, તેના દીવની દારી એક;
 ઘેહમ વિચારી લાવશો, તેમાં તુર્ત તળે નહિ ટેકરે. ખો.
 અજન્મ ગાંઠછે સ્નેહની, તે દંપતીના દીવ માંય;
 એક વારજો ત્રુટ્યે, તેવી બીજી નહિ અંધાયરે, ખોટું.

રાગ લાવણી.

સોનરાણી, - (પ્રથમ રહો સત મજા મેરે બીધાતા બેરી. એઆલ)

મુજ ઉપર ગુજરી પીતા પાદશાહ જાણી,
 હું હવે ગુણિકા નથી હાડાની રાણી.   ૨૬.
 એણે નથી દીધું મુજ મુખ, વાતછે સીધી;
 હઃ ખરી આટલી વાર, વાતમાં લીધી.   મુજ.
 આબાછે ન્યારથી, હાડો આપની પાસ;
 હું જપ તપ કરતી નાર, રહી ઉદાસ.   મુજ.
 હું હતી મહેલમાં, પતિધ્યાનમાં નારી;
 એકદમ રાજાજી, આવી ઉઘાડી ખારી.   મુજ.
 મુને કહ્યું તાહરે માટ, મુજ શીર જાએ;
 ધીક ધીક અજાણી જાત, પણજ ખોવાયે.   મુજ.
 મેં પગ નથી દીધો, બહાર ખુંદી કોટાથી;
 હું યજ નાયકા નાર, આરોપ ખોટાથી.   મુજ.
 કરી કસોટી મુજ બગવાન, તમારી દ્રષ્ટે;
 મુજ બન રાખી નાય, પહોંચાડી ક્રે.   મુજ.
 ને રાખી શરમ હું નાવત, આપ ખુવનમાં;
 મુજ પતિ તણી રહી જાત, મનની મનમા.   મુજ.

રાગ ખીહાગ.

(રાગ મુજે કોન ધરસે લાયા યહાં એ આજ.)

સાંપાજ—

એણે કૃત કયું કદી આવું;
 તો હું શીક્ષાનો હાય ઉઠાવું; એણે.   ૨૬.
 આપ ખુદાવિંદ કરો મહેરબાની,

(૨૯)

માફી દીએ એને, અરજ જણાવું. એણે.
વળી એ શરણે, આવ્યો છે મારે;
હત્રી બીરદ આપ થકી પળાવું. એણે.
ગુણ પર ગુણ તો, સૌએ કરે છે;
અવગુણ પર ગુણી જગમાં કહાવું. એણે.

સોનરાણી— રાગ.

માફ કરોરે મુંને દિલ્હી શીર તાજ,
હવે મુખ હું નહીરે દખાડું, સતીનું નહીં એહ કાજ; માફ.
હવે હાડાના ધરની હું નારી, કેમ લોપું એની લાજ. માફ.
ચાંપરાજ—

માલીની ઇંદ.

હર હર શીવ મેં શું, કોય કીચો નહારો;
દુરજન છલ માની, ફેરવ્યો મગજ મારો. ૧
ધોકધોક પલમાંહે, પ્રીત સાચો વિસારી;
ધર જહ ફીટકારી, શુદ્ધ રામા બીચારી. ૨
અરી હતી પ્રીય મારી, નોતી એરે નહારી.
' વિશ્વ વચન ત્રાડી, દુભવી પ્રાણ પ્યારી. ૩
ધન ધન ધન કાંતા, હેત તાંજે ગાડું;
હરહર નિરદોષી, હપરે અર્જ કાઢ્યું. ૪

અજલ.

મેને કયા જુલ્મ તેરેપર, મરીપ્યારી; મરીપ્યારી.

- સાહસ કર નિરદોષકું મેં ધિકારી, (૨)
 બચાઇ તેને યહ મેરી જનન, મેરી ખારી. (૩)
 ખરી ક્ષત્રી પુત્રી રખીવટતે, સતિનારી. (૪)
 સચી સ્નેહ ગાઠ તેરીહ, મેરી ખારી; (૨)
 મુનેઝાર તેરા કુવા હું મેં, મેરી ખારી; (૨)
 માફી બક્ષતો રૂઝે, દિલકા, જખમ કારી. (૨)

રાગ.

- કીધી ખારા પ્રભુએ, પ્રેમની ખરી કસોટી;
 વાંક એ તમારો, નવ પીયુ ધારો,
 પ્રીત જણાણી સાચો કે ખોટી; કીધી.
 પીયુ દુઃખે નારી, યવું સહાયકારી;
 સ્ત્રી દુઃખે સ્વામી સહાય મોટી, કીધી.

આંપરાજ —

રાગ.

- નામનો દિપાવું હાડા નરવરની નારી,
 પ્રીયા હામ આવી તારી, કોણુ વિર શકશે ધારી,
 શરમનો પડદો ઉતારી, બચાવી જન મારી; નામનો.
 પરણ્યો તુજ હાથ બાંધી, સાટું તેં દીધું વાળી;
 વિરાંગના નજરે નીહાળી. સોદાની કુમારી. નામનો.

રાગ.

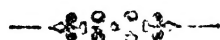
- સદ્ય ચાલો રાજધાની જઈએ,
 બડી રોકાવું હવે ન અહીંયાં;

(૩૧)

પ્રજના ખમર જઈ લઈએ,	સદ્ય.
ધર્મ આપણો રાખ્યો હરીએ,	
ઉપકારી એના થઈએ;	સદ્ય.
ધન્ય પ્રીયા ત કહું પરાક્રમ,	
નાથજી એવું નાં કૈયે;	સદ્ય.

વિજય વિજય એ રાહ.

ઉદય ઉદય ઉદય, ભરતમાં થગે ઉદય,	
શૂરવીર આર્ય બાળાનો થગે ઉદય;	ઉદય.
સોનરાણી જેવી પ્રગટ થાઓ પીર માત,	
અકલ શૂર જઈ વિદેશે વાપડું અઘાત;	ઉદય.
દેશનું કલ્યાણ વધારે નીતી ને સ્થાન,	
ધૂળવે બ્રહ્માંડ તેવી પામે પુત્ર બાણ;	ઉદય.
સ્વતંત્રતા ઉદ્યોત, જળ હળાવે જેહ જ્યોત,	
અક્ષક બળ બળાવે એવા નર તેજસ્વી હોત;	ઉદય.
ભૂત ચૂક માફ નેશો દોષ નહીં કથો,	
ગૃહસ્થો અન્ય એકમાં, પ્રીતે પધારયો;	ઉદય.

જાહેર ખપર.

નિચે લખેલાં પુસ્તકો જેઓ સાહેબોને જોઈતાં હોય તેમણે બાવનગર, જુનાગઢ, જામનગર, રાજકોટ, ગોંડલ વિગેરેના બુકસેલરો પાસેથી અથવા મોરબી આર્યસુબોધ નાટકમંડળીનો મુકામ હોય ત્યાં તેના મેનેજર પાસેથી પા ને મોરબી તળપદમાં અંથકર્તા પાસેથી રોકડી કીમત મોકલવી મંગાવી લેવાં. જ્યાંઅંધ મંગાવનારની સાથે કમીશન ની સમજુત પત્રદ્વારા કરવામાં આવશે.

કિમ્મત.

૩. આ. પા.

ભાઈજીરી નાટક મોટું-આવૃત્તિ ૨ છ	૧—૦—૦
સદર ગાયન	૦—૨—૦
આંપરાજ નાટક મોટું	૧—૦—૦
રાજસિંહ રાણાનું નાટક મોટું	૧—૦—૦
સદર ગાયન	૦—૨—૦
ઉષાહરણ નાટકનાં ગાયન	૦—૩—૦
કુદારસિંહ પરમારનાં નાટકનાં ગાયન	૦—૨—૦
હંદેપૂરના રાણા રાજસિંહના નાટકનાં ગાયન	૦—૨—૦
સીતાસ્વયંવર નાટકનાં ગાયન	૦—૨—૦
પૃથુરાજ રાઠોડનું નાટક તથા કેશરીસિંહ નાટક હવે પછી બહાર પડશે તે દરેકની કિમત અગાઉથી રૂ.૧૦૦ ને પાછળથી રૂ.૧૦ છે. જેઓને ગ્રાહક થવું હોય તેણે લખી મોકલવું તા. ૨૩-૪-૮૮ મોરબી.	

વાપરું આશારામ બોલા.

અંથકર્તા

